

takšnega in morda ravno na Vašega tudi 200 ali celo 300 krav. Naravno je, da tako izdelan bik krave ne more obrejiti, in krava se vrne po trikrat in, kakor sami pravite, tudi po devetkrat k biku nazaj. Kako naj bik, ki gre na leto do 500 krat in tudi večkrat po plemenu, krave oplemeni? Sami priznavate, da gonite k biku poldrugo uro daleč; toda dolga pot nič ne de, a dokazuje, kako daleč na okrog ni nobenega bika. Enake razmere so sploh na Primorskem, in če vzamete še v poštev lansko sušo, ob kateri je živina gotovo mnogo trpela, ni čuda, če so bili biki posebno slabotni. Glejte, da doboste vsaj na vsakih 100 krav sposobnega bika, pa ne boste več imeli takih neprilik. Če bi posestniki 100 krav morali žrtvovati za bika po 2 gld. od krave, ne bi bilo to preveč, ako premislite, da posestnik izgubi najmanj 20 gld., če se krava ne oteli. Pa toliko niti ni treba žrtvovati, ker je ceneje dobiti bika. Pri Vas se res premalo stori za pospeševanje živinoreje, dasi je pomisliti, da brez živine, oziroma gnoja, tudi vinskih letin ni. Vzemite si za vzgled kranjski del Vipavske doline, in glejte, da se Vam enaka ne primeri. Nad Vašim deželnim zborom in kmetijskim društvom si pa nikar ne jezite, ker ti zastopi so povsod taki, kakeršnih je ljudstvo vredno. Kedaj se bodo vendar Primorski kmetovalci vzdramili ter izkušali s svojo pomočjo doseči ono, ker se jim sedaj dosledno odreka. Vzemite si slovenske Korošce in Štajarce za vzgled, kako si ravno v tem prizadevajo napredovati, in s svojimi močmi. Primorci in zlasti Goričani pa ste v veliko boljšem položaji.

Vprašanje 98. Imam svinjo, ki je storila 6 zdravih prasičkov. Čez tri dni potem je pa svinja le ležala, in videlo se je, da jo noge bole in da ne more vstati. Svinja je drugače zdrava. Ta bolezen se nekaj let uže prikazuje in tudi letos, pa ne samo pri meni, ampak tudi pri drugih. S čim in kako je zdraviti tako bolezen? (M. N. v Št. G.)

Odgovor: Ta bolezen je omehčanje kosti, otečejo pa tudi členi. Bolezen pa prihaja od tod, če je žival preveč v krvnem sorodstvu plemenjena in če pomankuje v krmi apna. Zadnje je glavni vzrok. Ta bolezen se zdravi, če se poklada prasičem na krmi koščena moka ali pa se meša med krmo apnena voda. S takim krmljenjem bode te svinjo kmalu ozdravili, če je res tako bolna, česar pa ne moremo za trdno vedeti, ker svinje nismo videli. Prav zelo Vam pripuščamo vprašati tudi kakega živinozdravnika.

Vprašanje 99. Ker nam je bilo mnogo hrastov posekanih, naredili bi radi nov sadež. Kupili smo želoda, katerega hočemo posaditi. Kedaj naj ga sadimo in kako, da želoda ne bodo miši pojedle? (P. N. v N.)

Odgovor: Želod je najboljšje saditi jeseni, a koder je nevarnost, da ga miši pojedjo, boljša je pomladanjska saditev. Drugega sredstva, želod varovati v zemlji miši, ni, nego da se dobro pomešan z igličevjem ali trnjem

vsadi. Igličevje in trnje brani mišim rovati pod zemljo, ker jim rani rilce.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

220.

Malta.

Da si je Malta toliko potov premenila svoje gospodarje, stanovniki njeni se vendar niso dosta spreminjali. Maltez pravo za pravo ni arabskega pokolenja, ali ker je živel dalje čase pod arabskim gospodstvom, zato si je prisvojil marsikaj arabskega; hiša njegova je zaprta tujcu. Čudno, da je v Lavalleti toliko malih gostilnic, v katerih se največ žgane pijače točijo, pa tudi večji hoteli niso dosta prida.

Ali pustimo mesta in stopimo malo po deželi. Pot nas vodi v staro glavno mesto Civita vecchia, ki stoji nekako sredi otoka. Prva znamenitost tu je staro grobišče, v katerem so našli mumije, prav take kakoršne so egipetske; nekatere so prenesli v knjižnico. Druga znamenitost so katakombe, kjer so prvi kristjanje tudi stanovali. Tretja in Maltezem največja znamenitost pa je jama sv. Pavla. V ozadju te jame kažejo altar, na katerem je baje sv. Pavel maševal; tudi stoji tu lepa statua tega apostola, katero je izklesal Melhijor Caffa. Ako nastrgaš sipe s stene in popiješ, preženeš mrzlico, veli domačin.

S potom v Civita vecchio smo pogledali tudi letni dvorec guvernerjev, ki stoji sredi temnozelenih cipres in duhtečih naranč. Sploh pa je na Malti le malo drevja videti, v skupinah skoro nič. Vsa zemlja je dobro obdelana, vsak večji kosec je ograjen s surovim od kamenja zloženim zidom. Prst so dovažali, in jo še, s Sicilije, da so mogli pokriti gole skale. Ali prav radi tega, ker ni drevja, uspeh ni dovoljen. Kedar dojdejo nalivi, pobere in odnese dežnica rodovito prst, in tako je Malta vedno polugola velikanska skala. Pa tudi navadne rastline ne uspevajo tako dovoljno, ker ni drevja. Prav ima Duveyrier, ki veli: „Previdnost božja je dala oazam datljeva drevesa ne samo radi tega, da se ljudje ž njihovimi plodovi hranijo, temveč tudi radi tega, da v njihovej senci žito uspeva.“ Maltez pa noče zasaditi drevja in raje leto na leto dovažajo prst s Sicilije. Tudi plug njegov je še celo priprost.

Do Civita vecchia smo prišli peš, in ker bi bili radi tistega dne še pogledali Kalipsino jamo na severozahodnem koncu Malte, zato smo sedaj najeli voz. Ali tudi vozovi so na Malti še zelo jednostavni; voz ima dva kolesa, sedeti ne moreš v njem, samo ležati. S potom smo si ogledali zanimiva grobišča pri Ben Djemmi. Takih grobišč je več tudi na drugih krajih. Ko smo se

pripeljali v Mellaho, bila je že trda noč. Sreča, da smo dobili prav dobro gostilnico. Sobe in postelje so bile snažne, jed in pijača ukusna, vsa postrežba prav prijazna. Kdor hoče vedeti, kakošen je Maltez, mora ga opazovati doma na Malti sredi otoka, zunaj doma, v Egiptu, Tripolu, Tunisu in Alžiru je ves drugačen. Tudi jaz nisem rad se spuščal v posle z Maltezi na tujem, in angleški konzuli so mi več potov potožili, da imajo z malteškimi podaniki največ situostij. Zato pa pravijo sami Maltezi: „Kar je dobrih Maltezev, ostanejo doma, kar je slabih, hodijo z doma na tuje.“ Vender Lavalletčanov ne morem pohvaliti, in tujec mora biti oprezen, če ne ga koj ukanijo. Za vsako stvar zahtevajo trikrat toliko kolikor je vredna. Noben guverner jim ne ustreže in njihovi listi pri vsakej najmanjši priliki napadajo vlado in jo črnijo občinstvu.

Drugega dne smo šli v jamo Kalipsino. Nekateri učenjaki so ugovarjali, češ, da ni na tem otoku Kalipsina jama, temveč na nekem drugem. Vender se ujemajo odličnejši zemljepisci, da je na Malti, toda ali je ta jama prava, o tem niso jedini. V jami smo videli v skalo vsekane sobe, večje in manjše. Posebna znamenitost je to, da še dandanes ljudje stanujejo po teh brlogih. Ker je začel dež iti, vrnili smo se v Lavallete. Tretjega dne smo šli pogledat še več drugih jam in vsedlin na drugih krajih. Pri Krendi, malej vasi, videli smo tudi znamenite razvaline nekdanjih Feničanov. To so ogromni okrogli templi od kvadra zloženi; še danes se poznajo ostanki žrtvenikov. Po zunanjih stenah se vidijo zvezde v kamen vsekane, pa druge reči z bajeslovja. Več izkopin imajo v muzeju, ali do sedaj so še vse premalo kopali.

Ker smo imeli še dosta časa, sklenili smo, da se prepeljemo na Gozzo. S potom smo stopili v Musto, malo vas, ki ima pa tako veličastno in krasno cerkev, da bi se vsako mesto v Evropi moglo ž njo ponašati. Velika kupola ni dosta manjša od Šent Pavelske, in je od kamenja. Potem smo prišli v Marfo, ki je 14 angleških milj oddaljena od Lavallete. Radi bi bili najeli čoln, ali ga ni bilo dobiti. Iz zadrege nam je pomagal star, ondi nastanjen vojak. Zakuril je z mokrim lesom, da se je zelo kadilo, in na to je koj od nasprotne strani odveslala ladjica po nas. Ker nam je veter nasprotoval, potrebovali smo poldrugo uro tje. Šli smo v gostilnico, katerej velé pri Kalipsi, in prav dobro so nam postregli. Drugega dne smo šli pogledat orjaške stolpe. No nismo se kesali, vredno je, da jih človek pogleda, ako ima priložnost. Tudi tu so bile stene nekdanj porisane z zvezdami. Ko smo se nagledali, pridrdral je voz, na katerem je sedel poveljnik, mlad anglešk častnik, kateremu sem bil poprejni večer doposlal priporočilno pismo. Povabil me je, naj grem pogledat še drugo Kalipsino jamo na severnem kosu. Šli smo in si jo ogledali, in zopet ne verujem, da bi bila to prava jama, kakor ne ona na Malti. Potem smo sedli na voz in se odpeljali v Cham-

bray. Poslovivši se od prijaznega poveljnika, sedli smo v ladjico. in v pol ure, ker je pihala ugodna sapa, bili smo na Malti. V pristanišču Šent Pavelskem smo najeli voz, in še tistega dne smo se pripeljali že bolj pozno v Lavallete. Tega dne smo opazovali tudi izredno prirodno prikazen. Etna se je čez dolgo časa, čez 130 let zopet vzbudila in začela metati iz sebe.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Državni zbor.

Poslanska zbornica je imela sejo dne 23. t. m. Najprvo je rešila vladni zakonski predlog glede proračunskega provizorija za meseca maj in junij t. l. s prvim, drugim in tretjim branjem. Potem se je prebral predlog poslanca dr. Steinwenderja in tovarišev glede ustanovitve državne banke za zadruga.

Poslanec Vošnjak misli, da ne bi bilo treba take banke, ako bi se bolj ozirali na posojilnice in bi zadruga pri njih iskale potrebnega kredita. Taka banka, nadaljuje Vošnjak, bi tudi preveč stala državo. Poslanec Pattai podpira predlog dr. Steinwenderja ter, odgovarjaje Vošnjaku na opazko, da bi banka nekaj denarja potrebovala od države, pravi, da on nič proti temu nima, da je celo dolžnost državi, da kaj stori za malega obrtnika in kmetovalca, posebno ko se ne upira temu, kjer je treba pomagati velikim kapitalistom, na pr. pri železnicah, pri katerih jamči podjetnikom za gotov dobiček.

Po nekaterih opazkah dr. Kramača, kateri je tudi Vošnjakovega mnenja, da bi se namen, katerega zagovarja dr. Steinwenderjev predlog, ki se mu pa v predloženi obliki zdi neizvršen, najlaže dosegel s tem, da bi se posojilnice nekako organizovale, izroči se predlog gospodarskemu odseku v pretresovanje.

Na dnevni red pride za tem prvo branje predlogov poslanca Bilinskega in tovarišev, ter poslanca Pradeja in tovarišev glede uvedanja borznega davka, koja se izročita posebnemu odseku 24 članov. Ravno tako se je sklenilo, da se predlog poslanca Scharfschmidta in drugov, ki zahteva službeno pragmatiko za državne uradnike, izroči posebnemu odseku 18 članov. Poslanca Pradeja predlog glede zavarovanja delavcev za starost in onemoglost izroči se obrtnemu odseku. Na to prebere dr. Trojan sledeči predlog: Visoka zbornica naj sklene: 1.) Poziva se vlada, da nemudoma natančno pozve o škodah, katere so napravile zadnje povodnji na Češkem, ter naj porabi potrebni kredit v to, da se pomaga ž njim po povodnji poškodovanim: 2.) ta predlog naj se izroči proračunskemu odseku, kateri ima o njem poročati v zbornici najkasneje v 8 dneh. Predsednik obljubi, da bode poslal ta predlog takoj v tisk ter tako omogočil, da bode mogoče o njem kmalu razpravljati.